

Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi

Aralık 2021

Yıl 11, Sayı 2, ss.229-243.

DOI: <https://doi.org/10.20493/birtop.1034428>

Makale Türü: Araştırma makalesi

Geliş Tarihi: 08.12.2021

Kabul Tarihi: 14.12.2021

Journal of Individual & Society

December 2021

Year 11, Issue 2, pp.229-243.

Article Type: Research article

Submitted: 08.012.2021

Accepted: 14.12.2021

Atf Bilgisi / Reference Information

CAN, E. & AKBAŞ, Y.E. & DÖNMEZ, Z. (2021). Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Arasındaki İlişkinin Analizi: Düzey 1 Bölgeleri Açısından Değerlendirme, Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (2), 229-243.

TÜRKİYE’DE GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE YOKSULLUK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ: DÜZEY 1 BÖLGELERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

THE ANALYSIS OF RELATIONSHIP BETWEEN INCOME INEQUALITY AND POVERTY: THE EVALUATION OF NUTS 1 REGION

Esra CAN

Arş. Gör., Adıyaman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
Arş. Gör., University of Adıyaman, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
Department of Economics
E-posta: ecan@adiyaman.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9890-8329

Yusuf Ekrem AKBAŞ

Prof. Dr., Adıyaman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
Prof. Dr., University of Adıyaman, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
Department of Economics
E-posta: yeakbas@adiyaman.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9355-2802

Zafer DÖNMEZ

Arş. Gör., Adıyaman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
Arş. Gör., University of Adıyaman, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
Department of Economics
E-posta: zdonmez@adiyaman.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9748-4149

Öz

Bu çalışmada, 2006-2020 döneminde Türkiye’de Düzey-1 sınıflandırmasına göre 12 bölgede gelir eşitsizliği ile yoksulluk oranı arasında ilişki olup olmadığı test edilmiştir. Bu bağlamda, ilk olarak gelir eşitsizliği ve yoksulluk oranına ait verilere durağanlık sınaması yapılmıştır. Bunun için Levin, Lin & Hu (LLC) tarafından 2002 yılında geliştirilen panel birim kök testi kullanılmıştır. Panel birim kök testi sonucunda her iki serinin de seviyede durağan olduğu tespit edilmiştir. Birim kök testinden sonra değişkenlere ait seriler arasında nedensellik ilişkisi olup olmadığını belirleyebilmek için Dumitrescu-Hurlin (2012) panel nedensellik testi kullanılmıştır. Bu testin sonucunda gelir eşitsizliğinden yoksulluk oranına doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gelir eşitsizliği, yoksulluk, Düzey 1 sınıflandırması.

Abstract

In this study, it was tested whether there was a relationship between income inequality and poverty rate in 12 regions created according to the NUTS 1 classification in Turkey in the period of 2006-2020. In this context, firstly, the data of income inequality and poverty rate were tested for stationarity. For this, the panel unit root test developed by Levin, Lin & Hu (LLC) in 2002 was used. As a result of the panel unit root test, it was determined that both series were stationary in level. After the unit root test, the Dumitrescu-Hurlin (2012) panel causality test was used to determine whether there was a causal relationship between the series of the variables. As a result of this test, it was determined that there was a one-way causality relationship from income inequality to poverty rate.

Keywords: Income inequality, poverty, NUTS 1 classification.

Giriş

Günümüzde sosyal devlet ilkesi gereği hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin sosyal barışı ve adaleti tesis etmek, güvenliği sağlamak, vatandaşlarına insan onuruna yaraşır bir hayat standardı sunmak gibi temel görevleri bulunmaktadır. Bu görevlerin yerine getirilebilmesi,

belli bir dönemde elde edilen gelirin ülke içerisinde yaşayan bireyler arasında adil bir şekilde paylaşılmasıyla mümkündür. Gelir eşitsizliği ve yoksulluk kavramları, günümüzde iktisat literatüründe en çok tartışılan konuların başında gelmektedir.

Gelir eşitsizliği, bir ülkede bir bölgede ya da dünyada gelir düzeylerindeki farklılığın derecesini, hane halklarının ya da toplulukların gelirlerinin ortalama dağılımdan sapması olarak tanımlanabilir. Diğer taraftan yoksulluk kavramı, genel itibariyle yaşamak için gerekli olan yeme, içme, giyinme, barınma gibi temel ihtiyaçların sınırlı olarak elde edilme durumunu ya da bu ihtiyaçları karşılayacak yeterli gelire sahip olamama durumunu ifade etmektedir (Baş, 2009, s.50).

1980’li yıllardan itibaren dünya ekonomilerini etkisi altına alan Neoliberal ekonomi politikaları ile birlikte sosyal refah devleti anlayışının giderek zayıflaması, gelir eşitsizliği ve yoksulluk sorunları ile mücadelede sekteye uğratmış ve söz konusu sorunları gündemden düşürmüştür. Bu süreçte Türkiye’de de liberal devlet anlayışının hakim olmasıyla bölüşüm sorunu, ekonomik büyüme ile birlikte kendiliğinden çözüleceği düşünülmüştür. Fakat günümüzde gelir dağılımındaki adaletsizlikler ve yoksulluk sorunları, Türkiye’de toplumsal huzur ve barışı tehdit eder boyuta gelmekle birlikte acil çözüm bekleyen sorunlar arasında yerini almıştır. Bu durum siyasi otoriteye, bireyler ve toplumsal sınıflar arasındaki bölüşüm sorununun toplumda kaos ve kargaşaya yol açmayacak birtakım görevler vermektedir. Dolayısıyla devletin farklı gelir düzeyindeki kesimler arasındaki uçurumları en aza indirecek sosyal politikalar uygulaması ve geliştirmesi gerekmektedir (Çalışkan, 2010, s.91).

Bu çalışmada Türkiye’de yoksulluk ve gelir eşitsizliği Düzey 1 bölge sınıflandırmasına göre değerlendirilmiştir. Yani 12 bölge için analiz yapılmıştır. Bu yüzden, çalışma bölgesel bir çalışma niteliğindedir. Dolayısıyla, literatürde sadece Türkiye’yi inceleyen çalışmalardan farklılık gösterir.

Çalışmanın amacı, Türkiye’de yoksulluk ve gelir eşitsizliği arasında nedensel bir ilişki olup olmadığını belirlemektir. Bu bağlamda, bu iki değişkendeki 2006-2020 tarihleri arasındaki gelişmeler dikkate alınmıştır. Ayrıca, değerlendirme yapılırken Düzey 1 sınıflandırması göz önünde bulundurulmuştur.

Çalışmanın bölümleri şu şekilde belirlenmiştir: Giriş niteliğinde olan birinci bölümden sonra ikinci bölüm çalışma konusu ile ilgili literatür incelemesinden oluşmaktadır. Üçüncü bölümde, Düzey 1 bölgelerinde 2006-2020 yılları arasında gelir eşitsizliği ve yoksulluk değişkenlerindeki gelişim değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde, çalışmada kullanılan değişkenler ve bu değişkenler için kullanılan verilere ait bilgiler açıklanmıştır. Beşinci bölümde, Düzey 1 bölgelerinde gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi test etmek için kullanılan ekonometrik yöntemlere ait bulgular yer almaktadır. Son olarak altıncı bölümde sonuç ve politik öneriler bulunmaktadır.

Literatür İncelemesi

Literatüre baktığımızda hem Türkiye’de hem de dünyada gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların büyük bir kısmı betimsel çalışma olup, söz konusu çalışmaların büyük çoğunluğu karşılaştırmalı tablolar yöntemi ile ele alınmıştır. Yapılan ampirik çalışmaların büyük bir kısmı gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ele almakta olup, söz konusu çalışmalardan elde edilen sonuçlar ülkeye ve döneme göre farklılıklar göstermektedir. Gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi ampirik olarak inceleyen az sayıda çalışma mevcuttur. Bu çalışma, Türkiye’nin Düzey 1 bölgelerindeki gelir eşitsizliği ve yoksulluk ilişkisini ampirik olarak incelemekte ve elde edilen bulgular ile politika yapıcılara ve karar alıcılara yol göstermektedir.

Evcim vd. (2019) yaptıkları çalışmada, 2006-2017 yılları arasındaki dönemde Düzey-1 bölge sınıflandırmasına göre Türkiye’nin 12 bölgesinde yoksulluk, gelir eşitsizliği ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkileri ele almışlar ve Panel Fisher Testi’ni kullanarak nedensellik analizi yapmışlardır. Elde edilen ampirik bulguların sonucuna göre, Türkiye’nin genelinde yoksulluktan ekonomik büyümeye doğru nedensellik ilişkisi söz konusu iken, bölgeler açısından incelendiğinde, her kullanılan farklı modelde farklı sonuçlar bulunmuştur.

Ertekin (2017) yaptığı çalışmasında, 1978 yılından günümüze kadar olan dönemde Çin’deki hızlı ekonomik büyümenin gelir eşitsizliği ve yoksulluk düzeyini nasıl etkilediğini karşılaştırmalı tablo analiz yöntemiyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, Çin ekonomisindeki sürekli ve hızlı büyümenin yoksulluğu azalttığını, fakat gelir eşitsizliğini artırdığını tespit etmiştir. Yazara göre bu durum Çin’i, günümüzde gelir dağılımı en fazla bozulan ülke seviyesine getirmiştir.

İzgi ve Alyu (2018) yaptıkları çalışmada, 35 OECD ülkesi ve 26 AB ülkesinde 2007-2014 döneminde gelir eşitsizliği ile yoksulluk arasındaki ilişkiyi Panel Veri Analizi yöntemiyle analiz etmişlerdir. Ampirik bulgulara göre, toplam yoksulluk eşiği oranı OECD ülkeler grubu için pozitif anlamlı iken, AB ülkeleri grubu için anlamlı değildir. Hem OECD ülkeleri için hem de genel olarak yoksulluğun artması, gelir dağılımı eşitsizliğini arttırmaktadır.

Erkal vd. (2015) çalışmalarında, seçilmiş 11 ülke için 1998-2010 yılları arasındaki dönemde gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkileri Panel Veri Analizi yöntemiyle analiz etmişlerdir. Elde edilen ampirik bulgulara göre, gelir eşitsizliğinden kaynaklanan yoksulluk, ekonomik büyümeye neden olmaktadır. Bununla birlikte özel sağlık harcamalarındaki artış yoksulluğu artırırken kamu sağlık harcamalarındaki artış yoksulluğu azaltmaktadır.

Çalışkan (2010) çalışmasında, belirli yıllara ait verileri kullanarak Türkiye’de gelir eşitsizliği ve yoksulluk ilişkisini ele almış ve Türkiye’nin OECD ülkeleri içindeki durumunu karşılaştırmalı tablolar analizi yöntemiyle analiz etmiştir. Analizin sonucuna göre Türkiye, gelir eşitsizliği ve yoksulluk açısından OECD ülkelerine kıyasla daha dezavantajlı bir durumdadır. 1960’lı yıllardan günümüze yaşanan ekonomik ve siyasi krizler nedeniyle Türkiye’de gelir dağılımı ve yoksulluğun yeterince iyileştirilemediği görülmektedir.

Küçükaksoy (2009) çalışmasında, yükselen ekonomilerde gelir dağılımı eşitsizliği ve yoksulluk düzeyini, karşılaştırmalı tablolar yöntemiyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular, yükselen ekonomilerin yoksulluk düzeyinde olduğunu göstermektedir. Yükselen

ekonomilerde gelir dağılımının düzeltilebilmesi için söz konusu ülkelerin ekonomik gruplaşmalara (entegrasyon) gitmeleri bir zorunluluk haline gelmiştir.

Fosu (2010) çalışmasında, 1980-2004 yılları arasındaki döneme ait verileri kullanarak küresel anlamda gelir eşitsizliğinin yoksulluğun azaltılmasındaki rolünü, Kovaryans Analiz yöntemiyle incelemiştir. Elde edilen ampirik sonuçlara göre gelir eşitsizliğindeki artış, yoksulluğu önemli ölçüde artırma yönünde bir eğilim göstermektedir.

Feldstein (1998), gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, ekonomideki en temel sorunun gelir eşitsizliği değil yoksulluk sorunu olduğunu iddia etmiştir. Yoksulluğun üç temel kaynağı olarak işsizlik, gelir elde etme kapasitesinin düşüklüğü ve bireysel seçimi görmektedir. Sonuç olarak, yoksulluğun azaltılmasında para politikasının çözüm olmadığını ve para politikası dışındaki politikaların daha önemli olduğunu belirtmiştir.

Lin (2003) çalışmasında, Çin Halk Cumhuriyeti'nde 1985-2001 yılları arasındaki dönemde ekonomik büyüme, gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi Zaman Serisi Analizi yöntemiyle incelemiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilen ampirik bulgular, ekonomik büyümenin yoksulluğun azaltılmasında etkili olduğunu ancak artan eşitsizliğin yoksulluğun azaltılmasının etkinliğini azalttığını göstermektedir.

Ncube vd. (2014) çalışmalarında, 1985-2009 yılları arasındaki dönemde MENA ülkelerinde ekonomik büyüme, gelir eşitsizliği ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi kesitsel bir zaman serisi verilerini kullanarak analiz etmişlerdir. Çalışmalarının sonucunda elde edilen ampirik bulgular, gelir eşitsizliğinin bölgede ekonomik büyümeyi azalttığını ve yoksulluğu artırdığını göstermektedir.

Düzey 1 Bölgelerinde Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluğun Gelişimi

Tablo 1'de Türkiye'nin 12 bölgesine ait hanehalkı kullanılabilir fert gelirine göre Gini katsayıları yer almaktadır. Gini katsayısı 0 ile 1 arasında bir değere sahip olup, söz konusu katsayı 1'e yaklaştığında bu durum gelir dağılımında adaletsizliğin arttığı, 0'a yaklaştığında ise gelir

dağılımı adaletsizliğinin azaldığı anlamına gelmektedir. Buradan hareketle Tablo 1’de Türkiye ortalamasına baktığımızda 2006 yılında 0,42 gibi yüksek bir seviyede olan Gini katsayısı giderek düşmüş ve 2014 yılında en düşük seviye olan 0.39 seviyesine gelmiştir. Daha sonra tekrar yükselişe geçen Gini katsayısı 2020 yılında 0.41 seviyesine yükselmiştir. Genel olarak baktığımızda Gini katsayısı, Türkiye ortalamasında 2006-2020 döneminde dalgalı bir seyir izlemiş ve dikkate değer bir düşüş trendi yakalayamamıştır.

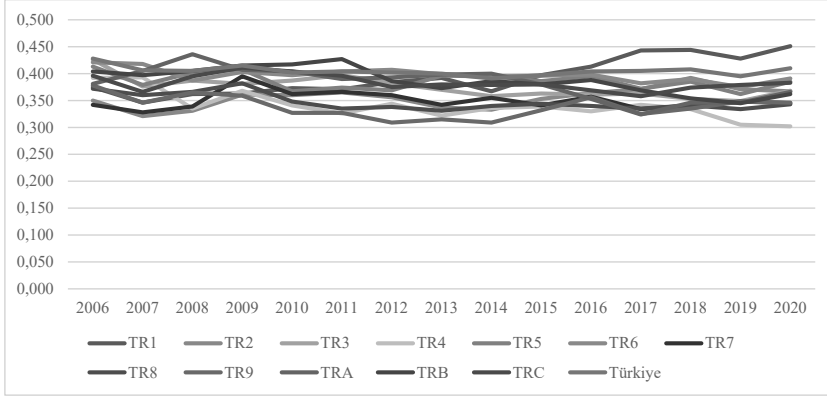
Tablo 1: Eşdeğer Hane halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Gini Katsayısı, 2006-2020

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
TR1	0.375	0.346	0.362	0.363	0.373	0.371	0.384	0.392	0.367	0.397	0.413	0.443	0.444	0.428	0.451
TR2	0.350	0.321	0.331	0.361	0.360	0.365	0.356	0.337	0.333	0.353	0.364	0.371	0.392	0.371	0.367
TR3	0.426	0.376	0.387	0.381	0.387	0.397	0.382	0.370	0.358	0.363	0.361	0.363	0.353	0.349	0.368
TR4	0.392	0.393	0.335	0.368	0.341	0.326	0.344	0.322	0.336	0.339	0.330	0.342	0.334	0.305	0.302
TR5	0.413	0.379	0.402	0.408	0.367	0.374	0.369	0.396	0.395	0.386	0.395	0.372	0.385	0.362	0.385
TR6	0.421	0.418	0.387	0.403	0.397	0.404	0.407	0.399	0.395	0.396	0.398	0.382	0.390	0.375	0.391
TR7	0.342	0.328	0.339	0.395	0.362	0.366	0.360	0.342	0.355	0.341	0.357	0.334	0.341	0.348	0.345
TR8	0.372	0.360	0.366	0.382	0.348	0.335	0.338	0.331	0.340	0.344	0.340	0.335	0.341	0.334	0.343
TR9	0.378	0.346	0.365	0.359	0.327	0.327	0.309	0.315	0.309	0.332	0.356	0.325	0.335	0.348	0.346
TRA	0.381	0.405	0.436	0.407	0.404	0.390	0.393	0.398	0.400	0.380	0.353	0.324	0.346	0.346	0.366
TRB	0.404	0.397	0.405	0.415	0.417	0.427	0.386	0.373	0.386	0.380	0.388	0.369	0.354	0.345	0.362
TRC	0.396	0.366	0.395	0.411	0.404	0.396	0.375	0.380	0.379	0.380	0.369	0.358	0.374	0.379	0.383
Türkiye	0.428	0.406	0.405	0.415	0.402	0.404	0.402	0.400	0.391	0.397	0.404	0.405	0.408	0.395	0.410

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=gelir-yasam-tuketim-ve-yoksulluk-107&dil=1> Erişim Tarihi: 8.12.2021

Tabloda Gini katsayısının Türkiye’de Düzey 1 bölgesindeki seyrine baktığımızda, diğer bölgelere göre gelir dağılımında iyileşmenin görüldüğü bölge TR4 bölgesidir. 2006 yılında 0,39 gibi yüksek bir seviyede olan Gini katsayısı 2020 yılı itibariyle 0,30 seviyesine kadar düşüş göstermiştir. TR1 bölgesinde ise gelir eşitsizliği 2006 yılından 2020 yılına kadar artan bir seyir izlemiş ve 2020 yılında 0,45 seviyesine yükselerek diğer bölgeler arasında gelir dağılımının en kötüleştiği bölge olmuştur.

Şekil 1: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Gini Katsayısı, 2006-2020

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=gelir-yasam-tuketim-ve-yoksulluk-107&dil=1> Erişim Tarihi: 8.12.2021

Tablo 2: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Bölgesel Yoksulluk Oranları, 2006-2020

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
TR1	13.3	7.2	9.9	9.5	11.5	11.7	9.6	8.6	10.5	11.1	10.2	10.0	12.7	11.0	11.4
TR2	14.9	12.1	12.9	14.3	14.6	11.6	13.0	10.6	10.8	12.8	11.9	13.1	12.6	12.9	13.6
TR3	14.5	14.0	15.7	13.6	12.1	11.9	11.6	11.1	10.6	10.9	9.9	8.2	10.5	10.5	12.0
TR4	12.5	10.7	9.5	10.8	9.9	9.0	10.8	9.1	7.9	9.9	9.2	7.4	9.5	8.4	8.8
TR5	15.0	7.8	12.7	13.5	14.5	13.7	12.9	11.1	11.6	11.5	11.1	10.8	11.4	10.8	11.4
TR6	17.0	14.9	10.0	11.8	12.6	12.3	13.7	11.2	14.5	13.4	15.1	13.0	11.8	13.3	12.5
TR7	12.0	9.1	12.7	11.8	12.2	13.3	12.4	10.6	10.0	10.1	10.3	8.9	10.8	9.9	10.4
TR8	15.3	12.3	11.9	14.1	14.4	13.8	12.0	11.1	10.5	11.6	9.6	10.6	10.6	11.3	12.6
TR9	13.2	9.2	13.7	11.1	13.4	10.7	11.1	9.0	10.5	9.1	7.8	7.5	8.9	11.4	11.6
TRA	16.3	18.9	17.7	14.9	15.3	14.7	13.2	11.8	13.0	14.5	12.7	10.2	11.1	11.9	13.8
TRB	16.3	13.0	9.3	10.9	11.5	13.2	13.4	12.5	11.6	8.3	12.1	9.5	13.6	10.8	13.3
TRC	13.3	11.0	12.7	13.7	11.5	15.1	12.8	11.9	10.0	14.5	11.5	10.1	10.9	11.1	9.6
Türkiye	18.6	16.3	16.7	17.1	16.9	16.1	16.3	15.0	15.0	14.7	14.3	13.5	13.9	14.4	15.0

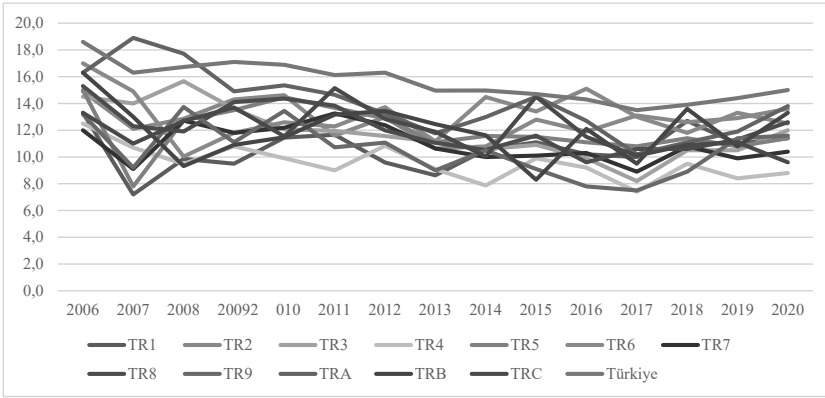
Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=gelir-yasam-tuketim-ve-yoksulluk-107&dil=1> Erişim Tarihi: 8.12.2021

Tablo 2’de Türkiye’nin Düzey 1 bölgesinde hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre bölgesel yoksulluk oranları görülmektedir. Tabloda

Türkiye ortalamasına baktığımızda 2006 yılında %18 olan yoksulluk oranını 2017 yılına kadar istikrarlı bir şekilde azaldığı ve %13.5 seviyesine kadar düştüğü görülmektedir. Fakat 2017 yılından sonra yoksulluk oranlarının tekrar artışa geçerek 2020 yılında %15 seviyesine yükseldiği görülmektedir. Türkiye’nin 12 bölgesindeki yoksulluk oranlarına baktığımızda ise, bu oranın en düşük olduğu bölge TR4 bölgesidir. 2006 yılında bu bölgede %12 olan yoksulluk oranı 2020 yılı itibariyle %8.8 oranına kadar düşmüştür. Türkiye’de yoksulluk oranının en yüksek olduğu iki bölge ise TRA ve TR6 bölgeleridir.

Şekil 2: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Bölgesel Yoksulluk Oranları, 2006-2020

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=gelir-yasam-tuketim-ve-yoksulluk-107&dil=1> Erişim Tarihi: 8.12.2021

Tablo 3’te Türkiye’de yaşam endeksi il sıralamaları ve endeks değerleri görülmektedir.

Tablo 3: Türkiye’de Yaşam Endeksi İl Sıralamaları ve Endeks Değerleri, 2015

İller	Sıralama	Endeks	İller	Sıralama	Endeks	İller	Sıralama	Endeks
Isparta	1	0.6745	Kırşehir	28	0.5863	Ordu	55	0.5086
Sakarya	2	0.6737	Giresun	29	0.5848	Çorum	56	0.5002
Bolu	3	0.6553	Tekirdağ	30	0.5806	Yozgat	57	0.4910
Kütahya	4	0.6520	Manisa	31	0.5802	Elazığ	58	0.4830
İstanbul	5	0.6494	Kırklareli	32	0.5780	Mersin	59	0.4772

Uşak	6	0.6485	Samsun	33	0.5746	Gaziantep	60	0.4716
Balıkesir	7	0.6316	Erzincan	34	0.5723	Adana	61	0.4678
Artvin	8	0.6315	Edirne	35	0.5679	Tunceli	62	0.4464
Kırıkkale	9	0.6313	Kastamonu	36	0.5673	Bingöl	63	0.4416
Afyonkarahisar	10	0.6275	Nevşehir	37	0.5640	Hatay	64	0.4402
Sinop	11	0.6270	Bartın	38	0.5636	Siirt	65	0.4240
Karabük	12	0.6262	Tokat	39	0.5619	Osmaniye	66	0.4127
Bilecik	13	0.6256	Sivas	40	0.5592	Kilis	67	0.3954
Rize	14	0.6252	Zonguldak	41	0.5533	Bitlis	68	0.3952
Eskişehir	15	0.6218	Kayseri	42	0.5504	Adıyaman	69	0.3796
Yalova	16	0.6213	Burdur	43	0.5464	Kars	70	0.3792
Ankara	17	0.6190	Antalya	44	0.5458	Van	71	0.3662
Konya	18	0.6163	Muğla	45	0.5446	Iğdır	72	0.3621
Bursa	19	0.6041	Aydın	46	0.5430	Şanlıurfa	73	0.3540
Trabzon	20	0.6007	Bayburt	47	0.5391	Ardahan	74	0.3527
İzmir	21	0.5996	Kahramanmaraş	48	0.5328	Diyarbakır	75	0.3489
Çankırı	22	0.5982	Düzce	49	0.5306	Hakkari	76	0.3325
Kocaeli	23	0.5931	Gümüşhane	50	0.5306	Batman	77	0.3222
Çanakkale	24	0.5923	Niğde	51	0.5298	Şırnak	78	0.3205
Karaman	25	0.5896	Erzurum	52	0.5284	Ağrı	79	0.2975
Denizli	26	0.5893	Malatya	53	0.5188	Mardin	80	0.2936
Amasya	27	0.5888	Aksaray	54	0.5135	Muş	81	0.2765

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=gelir-yasam-tuketim-ve-yoksulluk-107&dil=1> Erişim Tarihi: 8.11.2021

Yaşam endeksi 0 ile 1 arasında değere sahip olup söz konusu değer 1'e yaklaştıkça daha iyi bir yaşam düzeyini ifade ederken 0'a yaklaştıkça daha kötü bir yaşam düzeyini ifade etmektedir. Tabloya göre Isparta yaşam endeksinde ilk sırada yer alırken Muş, 0,2765 yaşam endeksi değeriyle sıralamada en sonda yer almıştır. Yaşam endeksinin genelde düşük olduğu illere baktığımızda bu illerin Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde yer alan iller olduğu görülmektedir.

Veri ve Metodoloji

Bu çalışmada Türkiye'de Düzey 1 bölgeleri için yoksulluk oranları (YO) ve gelir eşitsizliği serileri (GE) incelenmiştir. Çalışmanın birim boyutunu Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması'na göre Düzey 1'de yer alan TR1 (İstanbul), TR2 (Batı Marmara), TR3

(Ege), TR4 (Doğu Marmara), TR5 (Batı Anadolu), TR6 (Akdeniz), TR7 (Orta Anadolu), TR8 (Batı Karadeniz), TR9 (Doğu Karadeniz), TRA (Kuzeydoğu Anadolu), TRB (Ortadoğu Anadolu) ve TRC (Güneydoğu Anadolu) bölgeleri oluşturmaktadır. İlgili bölgelere ait seriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) veri tabanından elde edilmiştir. Bu bağlamda çalışma 2006-2020 zaman aralığını kapsamaktadır.

Tablo 4: Değişkenlere İlişkin Açıklamalar

Değişkenler	Açıklama	Kaynak
GE	Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre bölgesel yoksulluk oranları	TÜİK
YO	Eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirine göre Gini katsayıları	TÜİK

Ampirik Bulgular

Çalışmada kullanılan gelir eşitsizliği ve yoksulluk oranları serilerinin durağanlığı Levin, Lin & Hu (LLC) tarafından 2002 yılında geliştirilen panel birim kök testi ile analiz edilmiştir. Gelir eşitsizliği ve yoksulluk oranına ait birim kök testi sonuçları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: LLC Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	Olasılık Değeri	
	Düzey	
	Sabitli	Sabit + Trendli
GE	0.012**	0.0002***
YO	0.0066***	0.0003***

Not: ** ve *** sırasıyla %5 ve 1 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 5’e göre, GE serisi için serinin sıfır hipotezi altında birim kök içerdiği durum reddedilerek alternatif hipotez kabul edilmektedir. Bu sonuç, Düzey 1 sınıflandırmasına göre oluşturulan 12 bölgenin tamamında düzeyde GE serisinin durağan olduğunu ve birim kök içermediğini göstermektedir. Dolayısıyla, GE serisinin durağanlık mertebesi $I(0)$ ’dır. YO serisinin birim kök testi sonuçları da GE serisinin birim kök testi sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Buna göre, serinin birim

kök içerdiğini ifade eden sıfır hipotezi reddedilerek alternatif hipotez kabul edilmektedir. Dolayısıyla, YO serisi de birim kök içermemektedir ve düzeyde durağan bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla, YO serisinin durağanlık mertebesi de $I(0)$ 'dır.

GE ve YO serilerinin durağanlık mertebesi belirlendikten sonra değişkenler arasında uzun dönemde nedensellik ilişkisi olup olmadığı analiz edilmiştir. Nedensellik analizi için Dumitrescu-Hurlin (2012) panel nedensellik testi uygulanmıştır. Bu nedensellik testine ait bulgular Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Panel Nedensellik Testi Sonuçları

Sıfır Hipotezi	Olasılık Değeri	Sonuç
$GE \neq YO$	0.045**	Red
$YO \neq GE$	0.124	Kabul

Not: **, %5 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 6'da yer alan panel nedensellik testi sonuçlarına göre, GE'den YO'ya nedensellik ilişkisi olmadığını ifade eden sıfır hipotezi reddedilmektedir. Bu sonuca göre, Düzey 1 bölge sınıflandırmasına göre 12 bölgenin tamamında gelir eşitsizliği yoksulluğun nedenidir. YO'dan GE'ye nedensellik olmadığını ifade eden sıfır hipotezi ise reddedilememektedir. Dolayısıyla, yoksulluk oranı gelir eşitsizliğinin nedeni değildir.

Sonuç

Bu çalışmada, 2006-2020 yılları arasında Türkiye'de gelir eşitsizliği ile yoksulluk oranı arasında ilişki olup olmadığı test edilmiştir. Bu bağlamda, ilk olarak gelir eşitsizliği ve yoksulluk oranına ait verilere durağanlık sınaması yapılmıştır. Bunun için LLC panel birim kök testi kullanılmıştır. LLC birim kök testi sonucunda her iki serinin de seviyede durağan olduğu tespit edilmiştir. Birim kök testinden sonra değişkenlere ait seriler arasında nedensellik ilişkisi olup olmadığını belirleyebilmek için Dumirescu-Hurlin panel nedensellik testi kullanılmıştır. Bu testin

sonucunda gelir eşitsizliğinden yoksulluk oranına doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye’de Gini katsayısı 2006 yılından 2014 yılına kadar istikrarlı bir şekilde iyileşme göstermiştir. Fakat 2014 yılından sonra tekrar yükselişe geçerek 2020 yılına kadar kötü bir seyir izlemiştir. Bu durum Türkiye ekonomisinde, gelir eşitsizliğinin hala çözüm bekleyen önemli bir sorun olduğunu göstermektedir. Son yıllarda ekonomide yaşanan ekonomik büyümeye rağmen söz konusu sorunun hala çözüme kavuşturulamaması, piyasa mekanizması içerisinde çözülemeyeceği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla devletin gelir eşitsizliği ve yoksulluğun önüne geçebilmesi için sosyal politikaları etkin bir şekilde hayata geçirmesi gerekmektedir. Diğer taraftan Türkiye’deki vergi sistemi gelir eşitsizliğini artırıcı bir yapıya sahiptir. Bu nedenle gelirin adil bir şekilde dağıtılmasına imkan veren bir vergi sisteminin oluşturulması konusunda birtakım düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Gelir eşitsizliği ve yoksulluğun yüksek olduğu bölgelerde gelir düzeyi düşük olan kesimlere yönelik sosyal transferlere etkinlik kazandırılması gerekmektedir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yaşayan nüfusun niteliksiz işlerde kayıt dışı çalıştırılması, artan gelirin belli bir kesimde toplanmasına neden olmakta ve artan gelirin adil bir şekilde dağıtılmaması yoksulluğun da artmasına neden olmaktadır. Yoksulluğun ve gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu bu bölgelerde, devletin yatırımlara ağırlık vermesi, bölgesel ve sektörel yatırım teşvik sistemini uygulaması, eğitimde fırsat eşitliği sağlayarak bölgedeki eğitim kalitesini artırması, gelir eşitsizliği ve yoksulluk sorununu çözüme kavuşturacaktır.

Kaynakça

- Baş, Kemal (2009), “Küreselleşme ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği”, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(1), ss.49-70.
- Çalışkan, Ş. (2010) “Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk”, Sosyal Siyaset Konferansları, 59: 89-132.
- Dumitrescu, E. I. & Hurlin, C. (2012), Testing for Granger Noncausality in Heterogeneous Panels. *Economic Modelling*, 29(4), 1450-1460.
- Erkal, G., Akıncı, M. ve Yılmaz, Ö. (2015) “Yoksulluk, Gelir Eşitsizliği ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş Doğu Avrupa ve Latin Amerika Ülkeleri İçin Ampirik Bir Analiz”, TİSK Akademi Dergisi, 10, ss.66-87.
- Ertekin, Meriç, S. (2017) “Çin’de Ekonomik Büyüme, Yoksulluk ve Gelir Eşitsizliği: Dünya Ekonomisinde Konumu”, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 12(1), 13-37.
- Evcim, N., Güneş, S. ve Orhan, H., S., K. (2019) “Yoksulluk, Eşitsizlik ve Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Düzey-1 Örneği”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 17(4), 145-164.
- Feldstein, M. (1998), “Income, Inequality and Poverty”, NBER WP no.6770, (DOI): 10.3386/w6770.
- Fosu, A. K. (2010) “Inequality, Income, and Poverty: Comparative Global Evidence”, *Social Science Quarterly*, 91(5): 1432-1446.
- İzgi, B., B. ve Alyu, E. (2018) “Yoksulluk ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği: OECD ve AB Ülkeleri Panel Veri Analizi”, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3), 987-996.
- Küçükaksoy, İ. (2009), “Yükselen Piyasalarda Gelir Dağılımı Eşitsizliği ve Yoksulluk”, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(4), 358-378.
- Levin, A., Lin, C. ve Chu, C.J. (2002). “Unit Root Tests in Panel Data: Asymptotic and Finite-Sample Properties” *Journal of Econometrics* 108 (2002) s.1-24.

Lin, B., Q. (2003), “Economic Growth, Income Inequality, and Poverty Reduction in People’s Republic of China”, *Asian Development Review*, 20(2), pp.105-124.

Ncube, M., Anyanwu, J., C. ve Hausken, K. (2014), “Inequality, Economic Growth and Poverty in the Middle East and North Africa (MENA)”, *African Development Review*, 26(3), 435–453.

TÜİK, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=gelir-yasam-tuketim-ve-yoksulluk-107&dil=1> web adresinden 8.11.2021 tarihinde alınmıştır.